STINGY BUZI

AND

KING SOLOMON

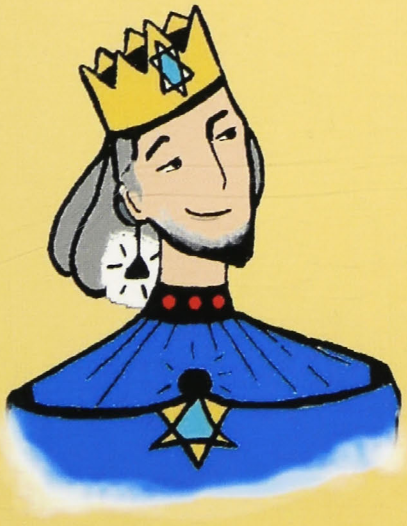

Written and
Illustrated by

Goldie Sigal

Winner
Helen & Stan Vine
Canadian Jewish
Book Awards
koffler
centre of the arts

To the McGill Library –
from
Goldie
Sigal

STINGY BUZI AND KING SOLOMON

דער קאַרגער בוזי און שלמה המלך

STINGY BUZI

AND

KING SOLOMON

Written and
Illustrated by

Goldie Sigal

SECOND EDITION

LOMIR HOFN PRESS

MONTREAL

LOMIR HOFN PRESS

411-6595 Mackle Rd.
Cote St. Luc, QC
Canada, H4W 2Y1

email: jgsigal@videotron.ca
phone : 514-486-9588

Copyright © 2009 Goldie Sigal

ALL RIGHTS RESERVED

No part of this book may be reproduced
without the permission of the copyright owner.

ISBN 978-0-9811085-0-6

For Lia, Tali, Adam, Yotam,
Danya, Noam, Claire and Maya

פֿאַר ליה, טלי, אדם, יותם,
דניה, נועם, חוה און מאיה

FOREWORD

The first version of this little book, entitled *Der karger un der Kinig Shloymeh*, was published in Montreal, 1972, by *Heym un shul, Yidishe folks shuln un Perets shuln.* The plot of the book is based on some legends and folktales about King Solomon, as interpreted in a mimeographed Yiddish school play by J. J. Grossman, when he was a teacher at the *Yidishe folks shuln*, probably in the 1940's. The 1972 edition was a black and white effort, entirely in Yiddish, with a workbook section, "*Lomir itster shpiln tsuzamen"*, by Batia Bettman, at the end . The 9-page workbook to the present edition is available under separate cover.

Grammar. A note on the use of the singular *"ir"* and *"du"* in Yiddish: The formal singular "you" (*ir*) is used when the King speaks to other adults, like Buzi or the Queen of Sheba. Buzi uses "*ir* " when he speaks to the King, and *"du"* to servants and the King's jester. The King's jester addresses everyone, even the King, as *"du"*, as a jester is allowed to do this.

Transliteration. The YIVO transliteration scheme has been used.

Translation. Since the English translation of the Yiddish dialogue is an idiomatic one, and the literal meaning of some Yiddish words is consequently left out, a "Literal Translation Chart" is included on p.66-67. Since the play version also contains some unfamiliar words in its stage directions, a "Stage Directions Chart" is inserted on p. 68.

ACKNOWLEDGEMENTS

I am grateful to Batia Bettman for having first brought my attention to J.J. Grossman's manuscript as a basis for a comic-book, and for her subsequent help. I am also indebted to Sorke Zipper (ז"ל) for having acted as text consultant for the first edition.

I would like to thank the following people for their kindness and advice with regard to the Yiddish text of the present edition. (Any errors, however, are entirely my responsibility): Liba Augenfeld, Raisel Candib, Anna Gonshor, Prof. Eugene Orenstein and Chaya Resnik (ז"ל). I am also indebted to Dr. Zackary Sholem Berger, Dr. Emanuel Goldsmith, Eva Raby, Boris Sandler, Naomi Tencer, Bryna Wasserman, and, especially, Shlomo Shimon, for their help.

Thanks to the Aaron and Sonia Fishman Foundation for Yiddish Culture for defraying part of the costs entailed in producing this book.

Above all, I am grateful to my parents, Max and Clara Kaplansky (ז"ל), who made the wonderful Yiddish language part of the texture of my childhood.

G. S.

CONTENTS

Stingy Buzi and King Solomon	10 - 63
Yiddish Alphabet Chart, Written and Printed	65
Literal Translation Chart	66 - 67
Stage Directions Vocabulary Chart	68
The Yiddish Play	69-81*

*In the Hebrew alphabet, reading from right to left.

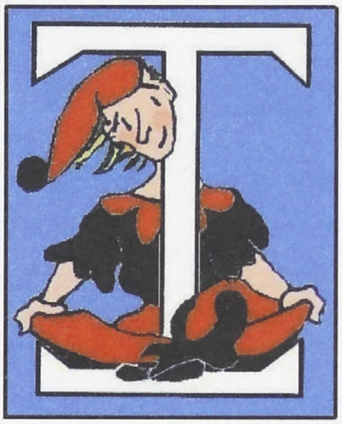

IN THE DAYS OF THE WISE KING SOLOMON, THERE LIVED A WEALTHY MAN NAMED BUZI. HE LOVED MONEY AND EATING VERY MUCH. HE BULLIED HIS SLAVES WITHOUT MERCY, NOT GIVING THEM ENOUGH FOOD TO EAT AND TIME TO REST, BECAUSE HE WANTED TO ACQUIRE EVEN MORE MONEY.

IN di tsaytn fun dem klugn Meylekh Shloymeh, hot gelebt a raykher man mitn nomen, Buzi. Er hot zeyer lib gehat gelt, un zikh gut ontsufresn. Er flegt yogn zayne knekht on rakhmones, zey nisht gebn genug tsum esn un tsayt zikh optsuruen, vayl er hot gevolt zamlen vos mer gelt.

אין די צײַטן פֿון דעם קלוגן
מלך שלמה האָט געלעבט
אַ רײַכער מאַן מיטן נאָמען
בוזי. ער האָט זייער ליב געהאַט
געלט, און זיך גוט אָנצופֿרעסן. ער
פֿלעגט יאָגן זײַנע קנעכט אָן רחמנות,
זיי נישט געבן גענוג צום עסן און
צײַט זיך אָפּצורוען, ווײַל ער האָט
געוואָלט זאַמלען
וואָס מער
געלט.

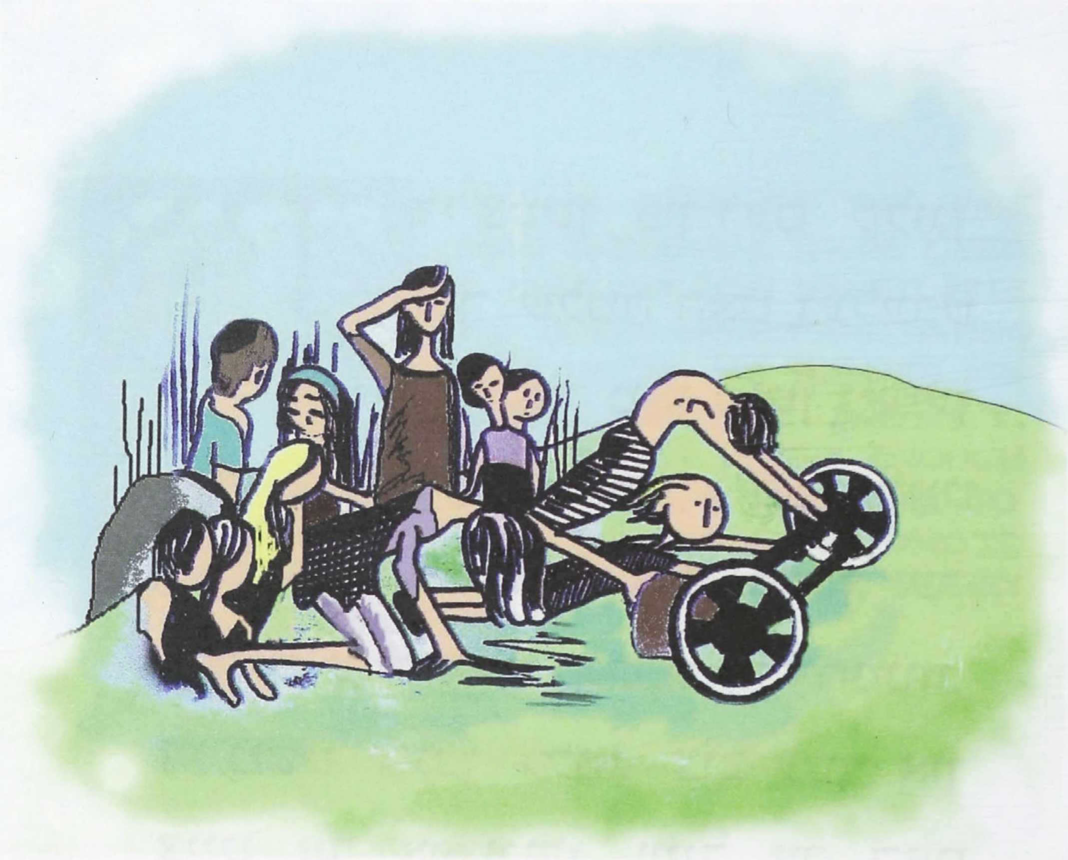

BUZI: Faster, faster, you lazy slobs!
Don't you realize that time is -
(Woe is me !) - **MONEY** ?

BUZI: *Shneler, shneler, ir foylyakes !*
Veyst ir den nisht az tsayt farlorn iz -
(Vey iz mir) - ***GELT*** *farlorn ?*

שנעלער, שנעלער.
איר פּוליאַקעס! ווייסט איר דען
נישט אַז זײַט פֿאַרלאָרן
איז — — (ווי איז מיר!)
געלט
פֿאַרלאָרן?

1ST CHILD: Mommy - I need shoes.
My feet are bleeding.

2ND CHILD: Food . . .

MOTHER: I have nothing for
you, my little ones.
Buzi is such a miser.

1TE KIND: *Mam'e - Ikh darf shikh.*
Mayne fiselekh blutikn.

2TE KIND: *Esn ...*

MUTER: *Ikh hob gornisht,*
mayne kinderlekh.
Buzi iz zeyer a karger.

BUZI: Silence, you brazen woman,
and you lazy children!
How dare you speak?
Get on with your work,
and make it snappy!

BUZI: *Shtil zol zayn, du khutspedike froy, un ir foyle kinder! Vi vagt ir tsu redn? Geyt on mit der arbet, un shnel zol zayn!*

BUZI: Hey – You bums !
Who are you?
And what do you want?

BUZI: *Ey – shlepers!*
Ver zayt ir?
Un vos vilt ir?

1ST VAGABOND: Great and wealthy Buzi: There is a terrible famine in the land. People are dropping in the streets.

1TER VANDERER: *Groyser Buzi, raykher man. In land iz a groyser hunger. Mentshn faln in di gasn.*

2ND VAGABOND: The grass is scorched.

2TER VANDERER: *Dos groz vert farbrent.*

1ST VAGABOND: Help us !

1TER VANDERER: *Helft undz!*

BUZI: If I were to give anyone something from my ample provisions, well, then they wouldn't be so ample anymore , would they?

1ST VAGABOND: But can you just give us a small crust of bread?

2ND VAGABOND: The need is great.

BUZI: *Oyb ikh volt emitsn epes gegebn fun mayne fule shayern , voltn zey dokh mer nit ful geven . . .*

1TER VANDERER: *Ober, git undz khotsh a shtikl broyt?*

2TER VANDERER: *Es iz groys di noyt .*

BUZI: No, I told you!
Get out of here!
I hate moochers!

1ST VAGABOND: We're leaving,
but we shall tell our great
King Solomon about this.

2ND VAGABOND: He will
protect us.

BUZI: *Neyn, zog ikh aykh!*
Trogt zikh op fun danen.
Ikh hob faynt shnorers!

1TER VANDERER: *Mir geyen,*
ober mir veln dertseyln undzer
groysn Meylekh Shloymeh.

2TER VANDERER: *Er vet undz*
bashitsn.

Several days later,
at Buzi's house.

Mit etlekhe teg shpeter,
in Buzi's hoyz.

SERVANT: Excuse me, Buzi, my lord. A messenger from King Solomon would like to see you.

BUZI: Invite him to come in.

ששששששששששששששש

BADINER: *Antshuldikt mir, Buzi, mayn har. A sheliekh fun Shloymeh Hameylekh vil aykh zen.*

BUZI: *Heys im araynkumen.*

זײַט װיסן, רײַכער מאַן בוזי - דער מלך
שלמה האָט זיך דערװוסט פֿון
אײַך און פֿון אײַער עשירות, און אויך װי איר
באַהאַנדלט מענטשן. גיט ער אײַך
דעם גרויסן כּבֿוד
און פֿאַרבעט
אײַך צו זײַן
סעודה אין פּאַלאַץ
הײַנט בײַנאַכט.

MESSENGER: *(Reads)*

Hear ye, hear ye, wealthy man, Buzi!

King Solomon has heard about you and your wealth, and also about your dealings with people. He has therefore bestowed a great honor upon you and invites you to attend a banquet with him in his palace tonight.

ש Solomon

SHLIEKH: *(Leyent)*

Zayt visn, raykher man, Buzi !

Der Meylekh Shloymeh hot zikh dervust fun aykh un fun ayer ashires , un oykh vi ir bahandlt mentshn . Git er aykh dem groysn koved, un farbet aykh tsu zayn sudeh in palats haynt baynakht.

ש Shloymeh

BUZI: Thank you, thank you. The King is truly a sage! He appreciates my goodness ...

BUZI: *A dank, a dank. Der Kinig iz tak'e a khokhem! Er shatst op mayn gutskayt ...*

BUZI: Hey, servant!
Fetch my best clothes. Take away my breakfast, and tell the cook that he need not cook any more today. I shall fast until late tonight, so that I'll be able to eat as much as possible at the royal banquet.

SERVANT: Very good, sir.

BUZI: *Hey, badiner!*
Breng arayn mayne yontevdike kleyder. Nem avek mayn frishtik un zog dem kukher er zol haynt mer nisht kokhn. Ikh vel fastn biz shpet in der nakht, kedey ikh zol vos mer kenen esn baym Kinig's sudeh.

BADINER: *Zeyer gut, mayn har.*

ש

Later, at the King's palace.

Shpeter, baym Kinig in palats.

(The jester and the servants rejoice.)

. . . .

JESTER: Oh, will we ever teach that stingy Buzi a lesson today! He will learn how to treat his slaves, all right!

(Der lets un di badiners freyen zikh.)

. . . .

LETS: *Oy, veln mir haynt onlernen dem kargn Buzi! Er vet shoyn visn vi tsu bahandlen zayne knekht!*

COOK: When he comes in , seat him near the kitchen, so that the aroma from the delicious foods will tempt him.

KUKHER: *Ven er vet araynkumen, zol men im zetsn lebn kikh, vet im reytsn der reyakh fun di gut'e maykholim.*

GUARD: Sh -- The exalted guest has arrived !

SHOYMER: *Sha ! Der groyser gast kumt!*

JESTER: Good evening , beloved guest. Do sit down a little. You must surely be tired and hungry .

LETS: *A gutn ovnt, liber gast. Zets zikh tsu a bisl. Du bist avad'e mid un hungerik .*

BUZI: Good evening, Jester. - Look at this , the King has even sent his jester to amuse me . . .

BUZI: *A gutn ovnt, Lets. - Zet nor, der Meylekh hot afil'e geshikt zayn lets mikh tsu amuzirn . . .*

JESTER: Such *khutspah !*
Buzi loves his money,
And can be bad and mean;
He's cruel to other people, but
He thinks he's great, we've seen !

LETS: *S'ara khutspeh !*
Buzi iz karg,
Buzi iz shlekht;
Hot nit kayn rakhmones,
Un meynt er iz gerekht !

JESTER: My one and only Buzi ! Because you are such a respected guest, you will sit at the royal table and see the delicious foods.

BUZI: Wh-what do you mean ? - Only s-see?

LETS: *Mayn eyn-un-eyntsiker Buzi ! Vayl du bist aza khoshever gast, vestu zitsn baym kiniglekhn tish un zen di geshmak'e maykholim.*

BUZI: *V - vos meynstu ? - Bloyz z-zen ?*

JESTER: Don't be alarmed. Every - thing will turn out for your benefit. Listen, you should know how one must behave at the King's table, so that he is not provoked to anger.

BUZI: T-tell me how, please, I beg of you.

LETS: *Shrek zikh nit. Alts vet zayn far dayn toyveh vegn. Her, du darfst visn vi azoy men muz zikh oyffirn baym Kinig's tish , kedey er zol nit vern in kas.*

BUZI: *Z-zog mir vi , ikh bet dikh.*

JESTER: **ONE -**

You must not request anything.

LETS: EYNS -

Du torst kayn zakh nit betn.

JESTER: TWO -

No matter what happens,
you must not ask anything.

LETS: TSVEY -

Vos es zol nit trefn,
torstu gornit fregn.

JESTER: THREE -

When the King will ask you if the food is tasty, you should say, "Yes, very."

LETS: DRAY -

Ven der Kinig vet dir fregn tsi dos esn iz geshmak, zolstu zogn , "Yo, zeyer."

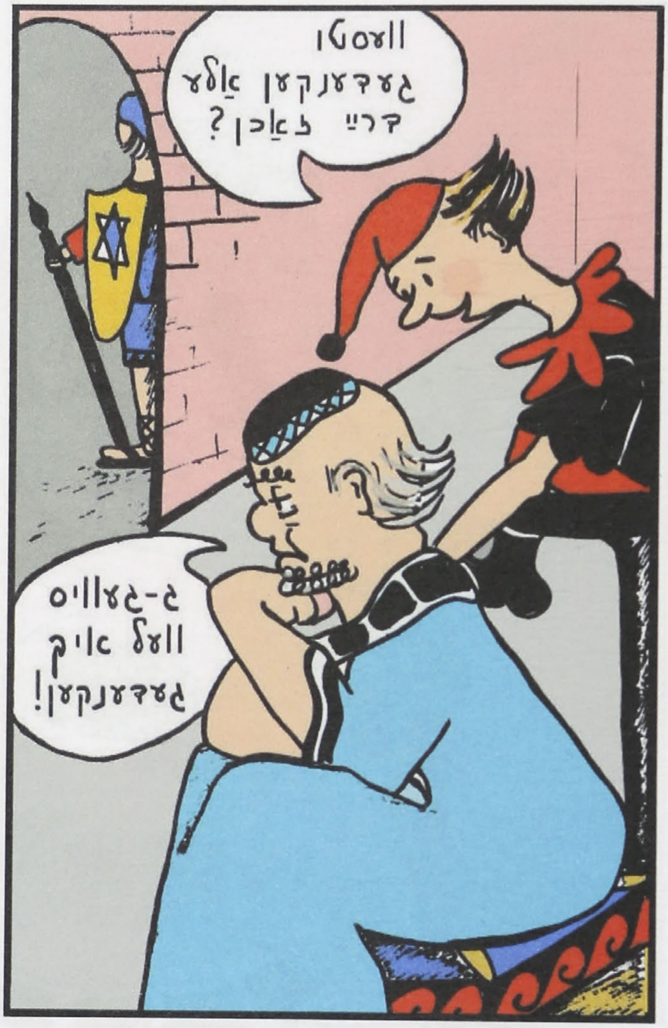

JESTER: Will you remember all three things ?

BUZI: Of course , I'll remember !

LETS: *Vestu gedenken al'e dray zakhn ?*

BUZI: *G - gevis vel ikh gedenken !*

GUARD: His Majesty,
King Solomon!

SHOYMER: *Shloymeh*
Hameylekh geyt!

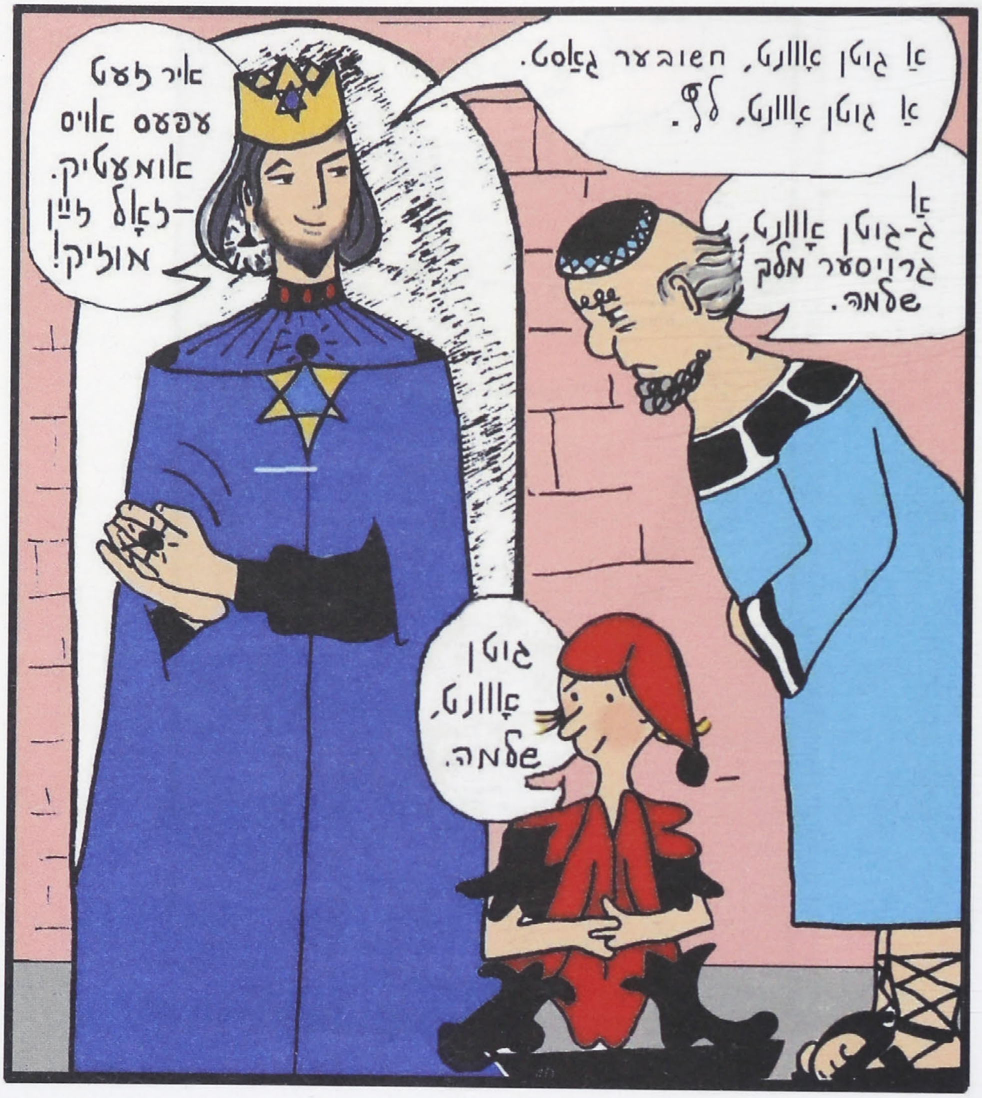

KING: Good evening, honored guest. Good evening, Jester.

BUZI: G-good evening, great King Solomon.

JESTER: Good evening, Solomon.

KING: You look sad, somehow.
- Let there be music !

KINIG: *A gutn ovnt, khoshever gast. A gutn ovnt, Lets.*

BUZI: *A g - gutn ovnt, groyser Meylekh Shloymeh.*

LETS: *Gutn ovnt, Shloymeh.*

KINIG: *Ir zet epes oys umetik.*
- Zol zayn muzik !

BUZI: *(Thinks)* Right now, music and dancing are not exactly on my mind . . .

BUZI: *(Trakht) Itster ligt mir nit in zinen muzik un tents . . .*

SINGER:
(Sings from "The Song of Songs")

"I am a rose of Sharon,
A lily of the valleys."

ZINGER:
(Zingt fun "Shir-Hashirim"):

"Ikh bin a royz fun Sharon,
A lilye fun di toln."

BUZI: M-m . . .

BUZI: *M-m . . .*

JESTER: (M ... m ... The aromas of the delicious foods are wafting in from the kitchen.)

Hey, Buzi ! - You have a musical belly ! It's rumbling in time with the music !

LETS: (M ... m ... Di reykhes fun di gut'e maykholim kumen fun kikh.)

Hey, Buzi ! *- Du host a muzikalishn boykh ! Er burtshet tsum takt mit der muzik !*

JESTER: Just have a look, Buzi –
Something for you that
will be more to your taste !

BUZI: Oy . . .

LETS: *Ze nor, Buzi -*
Epes far dir vos vet
dir beser gefeln !

BUZI: *Oy . . .*

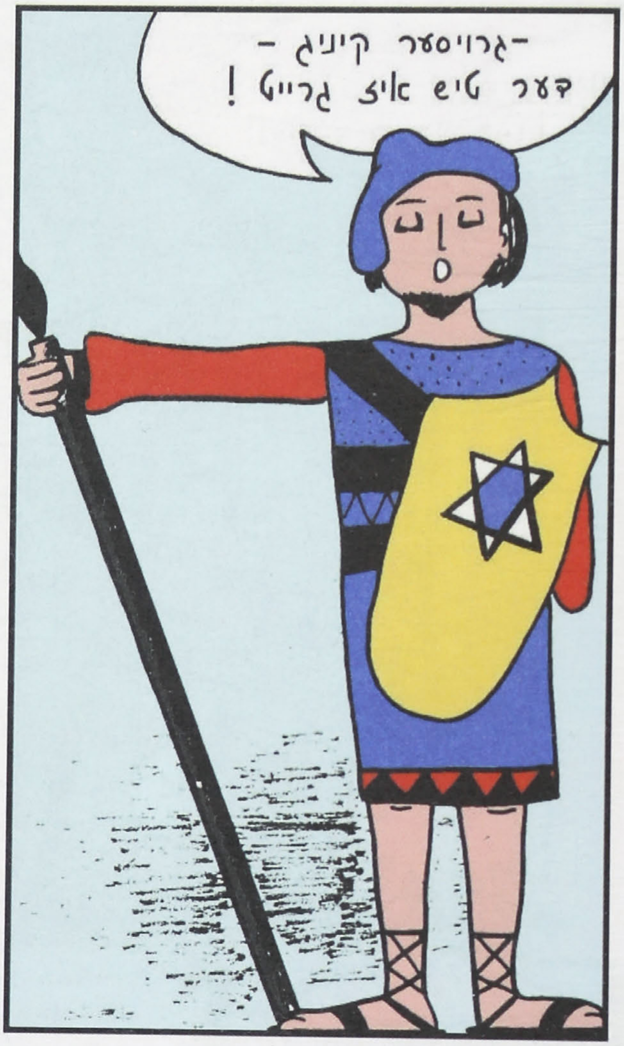

GUARD: Your Majesty -
Dinner is served !

SHOYMER: *Groyser Kinig -*
Der tish iz greyt !

KING: So, how do you like the delicacies?

BUZI: Very good. The aromas are very appetizing.

KING: I am so glad you are enjoying them.

KINIG: *Nu, vi gefeln aykh di maykholim?*

BUZI: *Zeyer gut. Di reykhes hobn al'e tamim.*

KINIG: *Es freyt mikh vos ir hot hanoyeh.*

BUZI: The King will pardon me.
I really must go home.

KING: No, my friend.
I do not wish to part with
you so soon. We shall now
be entertained by more
singers and dancers.

BUZI: *Der Kinig vet mir
antshuldikn. Ikh muz
shoyn aheym geyn.*

KINIG: *Neyn, mayn fraynd.
Azoy gikh vil ikh zikh mit
aykh nit sheydn. Itst veln
nokh zingers un tentsers
undz mesameyakh zayn.*

GUARD: Excuse me, Your Majesty! The Queen of Sheba has come to see you.

KING: Let the esteemed guest enter.

SHOYMER: *Antshuldikt, groyser kinig ! Di Malkeh Shvo iz gekumen aykh zen.*

KINIG: *Bet araynkumen dem tayern gast.*

QUEEN OF SHEBA: I salute you, great King Solomon! I have heard about your wisdom and wealth, and I have some riddles I would like to present to you.

MALKEH SHVO: *A loyb tsu aykh, groyser Kinig Shloymeh! Ikh hob gehert fun ayer khokhmeh un raykhkayt, un vil aykh retenishn fregn.*

KING: I am happy to greet the Queen of Sheba. My people wishes to live in peace and friendship with all nations. I am ready to hear your riddles.

KINIG: *Ikh bin gliklekh tsu bagrisn di Malkeh Shvo. Mayn folk vil lebn in sholem un frayndshaft mit al'e felker. Ikh bin greyt tsu hern ayere retenishn.*

QUEEN OF SHEBA: The **first** riddle: What is the fastest thing in the world?

The **second** one: What is the richest thing in the world?

MALKEH SHVO: *Dos **ershte** retenish: Vos iz di shnelste zakh oyf der velt?*

*Dos **tsveyte**: Vos iz di fetste zakh oyf der velt?*

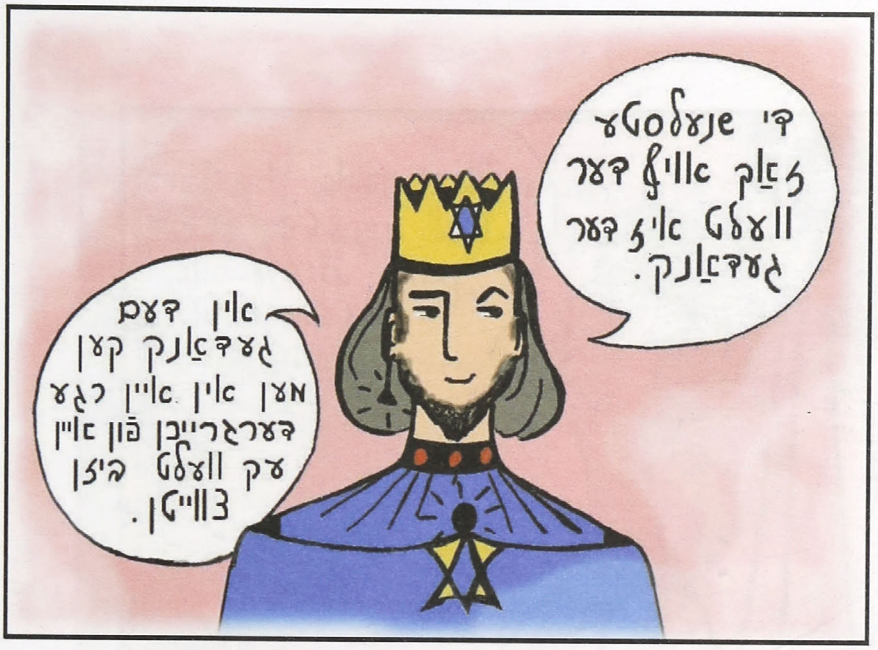

KING: The **fastest** thing in the world is thought. In thought you can leap from one end of the world to the other in an instant.

The **richest** thing in the world is the earth. Without the earth, there would be no food for people to eat.

KINIG: *Di* ***shnelste*** *zakh oyf der velt iz der gedank. In dem gedank ken men in eyn reg'e dergreykhn fun eyn ek velt bizn tsveytn.*

Di ***fetste*** *zakh oyf der velt iz di erd. Ven nit di erd, voltn mentshn nit gehat vos tsu esn.*

QUEEN OF SHEBA: Correct!
But there is no way
you will be able to
solve the third riddle!

MALKEH SHVO: *Rikhtik!*
Ober dos drit'e
retenish vet ir beshum
oyfn nit kenen trefn!

QUEEN OF SHEBA: Among all these flowers, there is only one that is alive. King Solomon, can you find the living rose?

MALKEH SHVO: *Fun di al'e blumen lebt bloyz eyne. Kent ir, Meylekh Shloymeh, gefinen di lebedik'e royz ?*

KING: - Half a minute, please. I would just like to open the window.

KINIG: - *A halbe minut, ikh bet aykh. Ikh vil nor efenen dem fentster.*

KING: The living rose !

KINIG: *Di lebedik'e royz !*

QUEEN OF SHEBA:
Right ! You are truly
the wisest king in
the world !

MALKEH SHVO:
Rikhtik ! Ir zayt
be'emes der kligster
kinig in der velt !

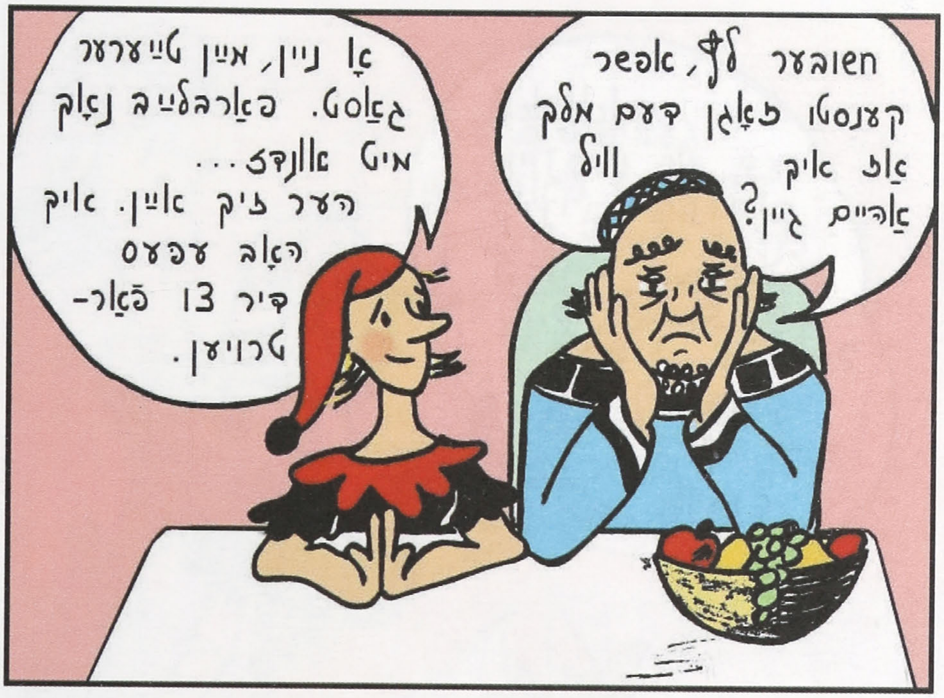

BUZI: Esteemed Jester, would it perhaps be possible for you to tell the King that I want to go home?

JESTER: Oh, no, my precious guest. Stay yet a little while longer with us ... Listen to me. I have something to confide in you .

BUZI: *Khoshever Lets, efsher kenstu zogn dem Meylekh az ikh vil aheym geyn?*

LETS: *O neyn, mayn tayerer gast. Farblayb nokh mit undz ... Her zikh ayn. Ikh hob epes dir tsu fartroyen.*

JESTER: Why do you think that the King invited you to his banquet? - Because of your beautiful eyes?

LETS: *Farvos meynstu az der Kinig hot dikh farbetn oyf zayn sudeh? - Tsulib dayne sheyne oygn ?*

JESTER: Certainly he did not invite you because of your good deeds and generosity. Solomon wants you to learn something from this evening.

LETS: *Gevis hot er dir nit farbetn tsulib dayne maysim-toyvim un breyt-hartsikayt. Shloymeh vil az du zolst epes lernen fun hayntikn ovnt.*

KING: Yes, Buzi. You can now see that a well-fed person cannot imagine how it feels to be hungry. A master must not be cruel to his slaves. A rich person must help the poor.

KINIG: *Yo, Buzi. Ir zolt visn az a zater gleybt nit dem hungerikn. A balebos tor nit paynikn zayne knekht. A raykher muz helfn di oreme.*

BUZI: I now know what it means to be hungry . . . My whole life has been lived in error. Thank you, great king, for showing me the right way to live.

BUZI: *Ikh veys itster vos es meynt tsu zayn hungerik . . . Mayn gants lebn hob ikh gelebt in a toyes. Ikh dank aykh, groyser Kinig, vos ir hot mir ongevizn dem rikhtikn veg in lebn.*

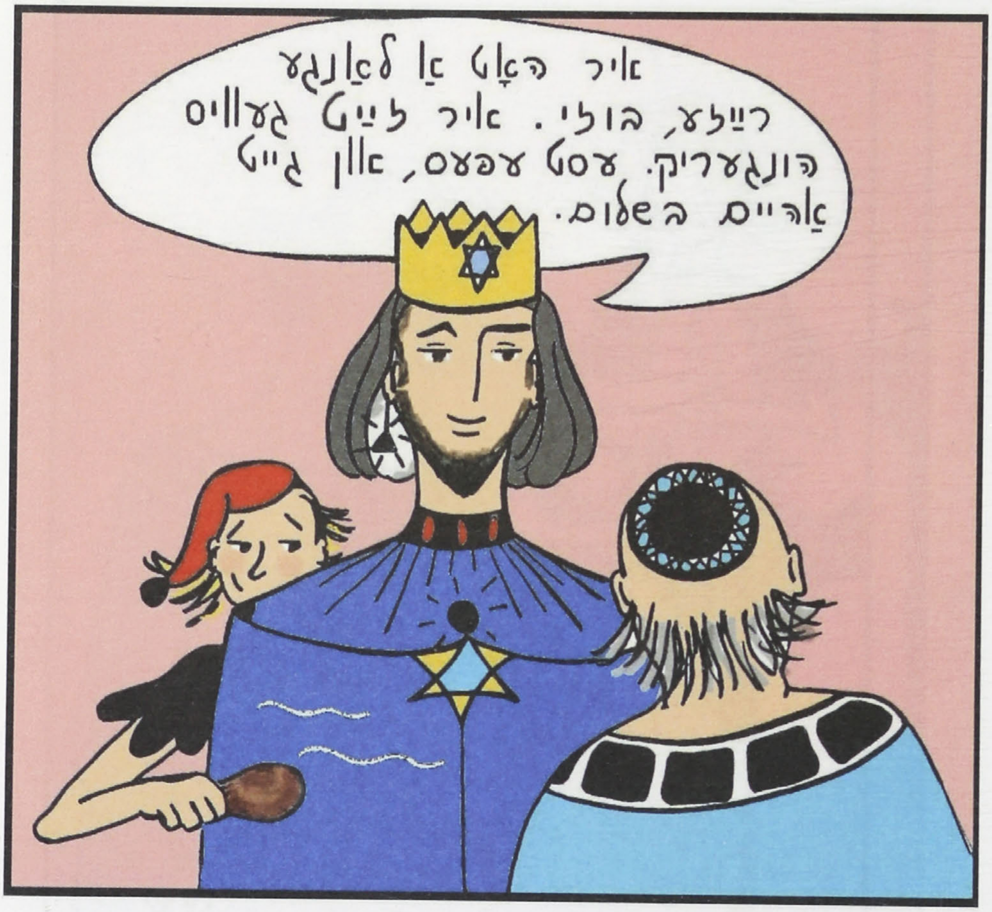

KING: You have a long journey ahead, Buzi. You must certainly be hungry. Have something to eat, and go home in peace.

KINIG: *Ir hot a lange rayze, Buzi. Ir zayt gevis hungerik. Est epes, un geyt aheym besholem.*

JESTER: Buzi is no longer stingy;
And will watch how he behaves;
He'll now be kind to others,
And will appreciate his slaves.

LETS: *Buzi iz mer nit karg;*
Buzi iz mer nit shlekht;
Er hot itster rakhmones oyf mentshn,
Un vet shatsn zayne knekht.

KING: I wish . . .

KINIG: *Halevay ...*

- The End -

- Sof -

YIDDISH ALPHABET*

(Printed and Written Forms)

ייִדישער אַלף-בית

(געדרוקטע און געשריבענע פאָרמען)

Printed	Name	Sound	Written
א	ShTUMER ALEF	MUTE	א
אַ	PASEKh-ALEF	A	אַ
אָ	KOMETs-ALEF	O	אָ
בּ	BEYS	B	בּ
בֿ	VEYS	V	בֿ
ג	GIML	G	ג
ד	DALED	D	ד
ה	HEY	H	ה
ו	VOV	U	ו
וו	TsVEY VOVN	V	וו
ז	ZAYEN	Z	ז
ח	KhES	Kh	ח
ט	TES	T	ט
י	YUD	I/Y	י
יי	TsVEY YUDN	EY	יי
ײַ	PASEKh TsVEY YUDN	AY	ײַ
וי	VOV YUD	OY	וי
כּ	KOF	K	כּ
כ	KhOF	Kh	כ
ך	LANGER KhOF	Kh	ך
ל	LAMED	L	ל
מ	MEM	M	מ
ם	ShLOS MEM	M	ם
נ	NUN	N	נ
ן	LANGER NUN	N	ן
ס	SAMEKh	S	ס
ע	AYEN	E	ע
פּ	PEY	P	פּ
פֿ	FEY	F	פֿ
ף	LANGER FEY	F	ף
צ	TSADIK	Ts	צ
ץ	LANGER TSADIK	Ts	ץ
ק	KUF	K	ק
ר	REYSh	R	ר
ש	ShIN	Sh	ש
שׂ	SIN	S	שׂ
תּ	TOV	T	תּ
ת	SOV	S	ת

* Adapted from: http://www.yiddishweb.com/alefbey.htm

LITERAL TRANSLATIONS

Page	Transliteration	Translation	ייִדיש
10	*tsayt(n)* (di)	time(s)	צײַט(ן) (די)
	ontsufresn	to eat greedily	אָנצופֿרעסן
	yogn	drive on	יאָגן
	zamlen	gather	זאַמלען
14	*kinderlakh* (di)	little children	קינדערלאַך (די)
15	*shnel*	quick	שנעל
17	*faln*	are falling	פֿאַלן
	vert	becomes	ווערט
18	*emetsn*	someone	עמעצן
19	*zog ikh*	say I	זאָג איך
21	*heys*	tell	הייס
	dervust	found out	דערוווּסט
25	*yontevdik'e* (di)	holiday (adj.)	יום-טובֿדיקע (די)
27	*visn*	know	וויסן
28	*vet araynkumen*	will enter	וועט אַרײַנקומען
	groyser (der)	great	גרויסער (דער)
29	*du bist*	you are	דו ביסט

LITERAL TRANSLATIONS, *cont'd*

<u>Page</u>	<u>Transliteration</u>	<u>Translation</u>	<u>יידיש</u>
30	*karg*	miserly, stingy	קאַרג
	shlekht	bad	שלעכט
	rakhmones	pity, compassion	רחמנות
	meynt	believes	מיינט
	gerekht	right	גערעכט
34	*gornit fregn*	not ask anything	גאָרניט פֿרעגן
37	*geyt*	comes	גייט
42	*kumen*	come	קומען
43	*vet dir gefeln*	will appeal to you	וועט דיר געפֿעלן
44	*tish* (der)	table	טיש (דער)
	greyt	ready	גרייט
45	*tamen* t-imɔ (di)	tastes	טעמים (די)
48	*loyb* (di)	praise	לויב (די)
50	*fetste* (di)	fattest	פֿעטסטע (די)
51	*dergreykhn*	reach	דערגרייכן
60	*zater* (der)	sated one	זאַטער (דער)
61	*ongevizn*	shown	אָנגעוויזן
63	*sof* (der)	end	סוף (דער)

VOCABULARY *(Stage Directions)*

Page	Transliteration	Translation	יידיש
1 (א)	*stsene (di)*	scene	סצענע (די)
	dertseyler (der)	narrator	דערציילער (דער)
	felder (di)	fields	פֿעלדער (די)
	geyen farbay	are going past	גייען פֿאַרבײַ
2 (ב)	*ershter (der)*	first	ערשטער (דער)
	tsveyter (der)	second	צווייטער (דער)
3 (ג)	*ongelodenem (der)*	laden	אָנגעלאָדענעם (דער)
	shteyt oyf	rises	שטייט אויף
4 (ד)	*farlozn*	leave	פֿאַרלאָזן
	shtilerheyt	quietly	שטילערהייט
5 (ה)	*kumt arayn*	enters	קומט אַרײַן
6 (ו)	*forshtelung (di)*	performance	פֿאָרשטעלונג (די)
	muzikantn (di)	musicians	מוזיקאַנטן (די)
	zingen	sing	זינגען
	shpiln	play	שפּילן
	telers (di)	plates	טעלערס (די)
7 (ז)	*leydik*	empty	ליידיק
	badinerin (di)	attendant (f)	באַדינערין (די)
	trogt	carries	טראָגט
	buket (der)	bouquet	בוקעט (דער)
8 (ח)	*vayzt on*	points to	ווײַזט אָן
	efnt	opens	עפֿנט
	flit arayn	flies in	פֿליט אַרײַן
	aroys	out	אַרויס
	tsimer (der)	room	צימער (דער)
9 (ט)	*shmuesn*	chat	שמועסן
	blaybt	remains	בלײַבט
	aleyn	alone	אַליין
	bin'e (di)	stage	בינע (די)
10 (י)	*shtekt aroys*	sticks out	שטעקט אַרויס
	kop (der)	head	קאָפּ (דער)
	hinter	behind	הינטער
	forhang (der)	curtain	פֿאָרהאַנג (דער)

לץ: בוזי איז מער ניט קאַרג;
בוזי איז מער ניט שלעכט.
ער האָט איצטער רחמנות אויף מענטשן,
און וועט שאַצן זײַנע קנעכט.

שלמה: *(שטעקט אַרויס דעם קאָפּ פֿון הינטער דעם פּאַרהאַנג.)*

הלוואי ...

סוף

End of Yiddish play in printed alphabet format, based on Yiddish written dialogue in the "balloons".
Turn 10 pages to the right to get to the beginning of the play.

<u>5טע סצענע</u>

בוזי און דער לץ שמועסן בײַם טיש.

<u>בוזי:</u> חשובֿער לץ, אפֿשר קענסטו זאָגן דעם קיניג אַז איך וויל אַהיים גיין?

<u>לץ:</u> אַ ניין, מײַן טײַערער גאַסט. פֿאַרבלײַב נאָך מיט אונדז... הער זיך אײַן. איך האָב עפּעס דיר צו פֿאַרטרויען.

פֿאַרוואָס מיינסטו אַז דער קיניג האָט דיך פֿאַרבעטן אויף זײַן סעודה? – צוליב דײַנע שיינע אויגן? געוויס האָט ער דיך ניט פֿאַרבעטן צוליב דײַנע מעשׂים-טובֿים און ברייטהאַרציקײַט. שלמה וויל אַז דו זאָלסט עפּעס לערנען פֿון הײַנטיקן אָוונט.

(שלמה המלך קומט אַרײַן.)

<u>שלמה:</u> יאָ, בוזי. איר זאָלט וויסן אַז דער זאָטער גלייבט ניט דעם הונגעריקן. אַ בעל-הבית טאָר ניט פֿײַניקן זײַנע קנעכט. אַ רײַכער מוז העלפֿן די אָרעמע.

<u>בוזי:</u> איך ווייס איצטער וואָס עס מיינט צו זײַן הונגעריק... מײַן גאַנץ לעבן האָב איך געלעבט אין אַ טעות. איך דאַנק אײַך, גרויסער קיניג, וואָס איר האָט מיר אָנגעוויזן דעם ריכטיקן וועג אין לעבן.

<u>שלמה:</u> איר האָט אַ לאַנגע רײַזע, בוזי. איר זײַט געוויס הונגעריק. עסט עפּעס, און גייט אַהיים בשלום.

(בוזי און שלמה המלך גייען אַרויס.
דער לץ בלײַבט אַליין אויף דער בינע.)

מלכּה שבֿאַ: דאָס ערשטע רעטעניש:
וואָס איז די שנעלסטע זאַך אויף דער וועלט?
דאָס צווייטע:
וואָס איז די פֿעטסטע זאַך אויף דער וועלט?

שלמה: די שנעלסטע זאַך אויף דער וועלט איז דער געדאַנק. אין דעם געדאַנק קען מען אין איין רגע דערגרייכן פֿון איין עק וועלט ביזן צווייטן.

די פֿעטסטע זאַך אויף דער וועלט איז די ערד. ווען ניט די ערד, וואָלטן מענטשן ניט געהאַט וואָס צו עסן.

מלכּה שבֿאַ: ריכטיק! אָבער דאָס דריטע רעטעניש וועט איר בשום אופֿן ניט קענען טרעפֿן!

(זי ווײַזט אָן אויף די בלומען אין איר באַדינערינס הענט.)

פֿון די אַלע בלומען לעבט בלויז איינע. קענט איר, קיניג שלמה, געפֿינען די לעבעדיקע רויז?

שלמה: אַ האַלבע מינוט, איך בעט אײַך. איך וויל נאָר עפֿענען דעם פֿענסטער.

(ער עפֿנט דעם פֿענסטער. אַ בין פֿליט אַרײַן
און גייט גלײַך צו דער לעבעדיקער רויז.)

-- די לעבעדיקע רויז!

מלכּה שבֿאַ: ריכטיק! איר זײַט באמת דער קליגסטער קיניג אויף דער וועלט!

(די מלכּה און איר באַדינערין גייען אַרויס פֿון צימער.)

4טע סצענע

בײַם קיניגלעכן טיש.

שלמה המלכס טעלער איז פֿול. בוזיס איז ליידיק.

שלמה: נו, ווי געפֿעלן אײַך די מאכלים?

בוזי: זייער גוט. די ריחות האָבן אַלע טעמים.

שלמה: עס פֿרייט מיר וואָס איר האָט הנאה.

בוזי: דער קיניג וועט מיך אַנטשולדיקן. איך מוז שוין אַהיים גיין.

שלמה: ניין, מײַן פֿרײַנד. אַזוי גיך וויל איך זיך מיט אײַך ניט שיידן. איצט וועלן נאָך זינגערס און טענצערס אונדז משׂמח זײַן.

(דער שומר קומט אַרײַן.)

שומר: אַנטשולדיקט, גרויסער קיניג! די מלכּה שבֿאָ איז געקומען אײַך זען.

שלמה: בעט אַרײַנקומען דעם טײַערן גאַסט.

(די מלכּה שבֿאָ און איר באַדינערין קומען אַרײַן.
די באַדינערין טראָגט אַ בוקעט בלומען.)

מלכּה שבֿאָ: אַ לויב צו אײַך, גרויסער מלך שלמה! איך האָב געהערט פֿון אײַער חכמה און רײַכקייט, און וויל אײַך רעטענישן פֿרעגן.

שלמה: איך בין גליקלעך צו באַגריסן די מלכּה שבֿאָ. מײַן פֿאָלק וויל לעבן אין שלום און פֿריינדשאַפֿט מיט אַלע פֿעלקער. איך בין גרייט צו הערן אײַערע רעטענישן.

(די פֿאַרשטעלונג הייבט זיך אָן.)

<u>בוזי:</u> *(שטילערהייט)* איצטער ליגט מיר ניט אין זינען מוזיק און טענץ ...

(די מוזיקאַנטן זינגען און שפּילן לידער פֿון שיר השירים:)

<u>זינגער:</u> "איך בין אַ רויז פֿון שרון, אַ ליליע פֿון די טאָלן ..."

<u>לץ:</u> מ - מ - ... די ריחות פֿון די גוטע מאכלים קומען פֿון קיך. **היי, בוזי!** דו האָסט אַ מוזיקאַלישן בויך! ער בורטשעט צום טאָקט מיט דער מוזיק!

(באַדינערס גייען פֿאַרביי מיט אָנגעלאָדענע טעלערס.)

זע נאָר, בוזי -- עפּעס פֿאַר דיר וואָס וועט דיר געפֿעלן!

<u>בוזי:</u> אוי.

(דער שומר קומט אַרײַן)

<u>שומר:</u> -- גרויסער קיניג -- דער טיש איז גרייט!

לץ: אײנס – דו טאָרסט קײַן זאַך ניט בעטן.

צװײ – װאָס עס זאָל ניט טרעפֿן, טאָרסטו גאָרניט פֿרעגן.

דרײַ – װען דער קיניג װעט דיר פֿרעגן צי דאָס עסן איז געשמאַק, זאָלסטו זאָגן, "יאָ, זײער".

װעסטו געדענקען אַלע דרײַ זאַכן?

בוזי: ג-געװיס װעל איך געדענקען!

שומר: שלמה המלך גײט!

(שלמה המלך קומט אַרײַן.)

שלמה: אַ גוטן אָװנט, חשובער גאַסט. אַ גוטן אָװנט, לץ.

בוזי: אַ גוטן אָװנט, גרױסער מלך שלמה.

לץ: גוטן אָװנט, שלמה.

שלמה: איר זעט עפּעס אױס אומעטיק. – זאָל זײַן מוזיק!

3טע סצענע

שפעטער, ביים קיניג אין פּאַלאַץ.

דער לץ און די דינערס פּרייען זיך.

לץ: אוי, וועלן מיר היינט אַנלערנען דעם קאַרגן בוזי! ער וועט שוין וויסן ווי צו באַהאַנדלען זיינע קנעכט!

קוכער: ווען ער וועט אַריינקומען, זאָל מען אים זעצן לעבן קיך, וועט אים רייצן דעם ריח פון די גוטע מאכלים!

שומר: שאַ! דער גרויסער גאַסט קומט!

(די באַדינערס פּאַרלאָזן דעם צימער)

לץ: אַ גוטן אָוונט, ליבער גאַסט. זעץ זיך צו אַ ביסל. דו ביסט אוודאי מיד און הונגעריק.

בוזי: אַ גוטן אָוונט, לץ. (זעט נאַר – דער מלך האָט אפילו געשיקט זיין לץ מיך צו אַמוזירן!)

לץ: *(שטילערהייט)* סאַראַ חוצפּה! - בוזי איז קאַרג, בוזי איז שלעכט, האָט ניט קיין רחמנות, און מיינט ער איז גערעכט!

מיין איין-און-איינציקער בוזי! ווייל דו ביסט אַזאַ חשובער גאַסט, וועסטו זיצן ביים קיניגלעכן טיש און זען די געשמאַקע מאכלים.

בוזי: וו-וואָס מיינסטו, בלויז ז-זען?

לץ: שרעק זיך ניט. אַלץ וועט זיין פאַר דיין טובה ווען. הער – דו דאַרפסט וויסן ווי אַזוי מען מוז זיך אויפפירן ביים קיניגס טיש כדי ער זאָל ניט ווערן בייז.

בוזי: ז-זאָג מיר ווי, איך בעט דיך.

<u>2טע סצענע</u>

מיט עטלעכע טעג שפּעטער, אין בוזיס הויז.
בוזי עסט פֿרישטיק ביי אַן אָנגעלאָדענעם טיש.

<u>באַדינער:</u> אַנטשולדיקט מיר, מײַן האַר. אַ שליח פֿון שלמה המלך וויל אײַך זען.

<u>בוזי:</u> הייס אים אַרײַנקומען.

<u>שליח:</u> *(לייענט)*

" זײַט וויסן,
רײַכער מאַן בוזי: דער מלך שלמה האָט זיך
דערוואוסט פֿון אײַך און פֿון אײַער עשירות,
און אויך ווי איר באַהאַנדלט מענטשן.
גיט ער אײַך דעם גרויסן כּבוד, און וויל
אײַך פֿאַרבעטן צו זײַן סעודה אין פּאַלאַץ
הײַנט בײַנאַכט.

ש שלמה "

<u>בוזי:</u> אַ דאַנק, אַ דאַנק. דער קיניג איז טאַקע אַ חכם! ער שאַצט אָפּ מײַן גוטסקײַט ...

(שטייט אויף) היי, באַדינער! ברענג אַרײַן מײַנע יום-טובדיקע קליידער, נעם אַוועק מײַן פֿרישטיק, און זאָג דעם קוכער ער זאָל הײַנט מער נישט קאָכן. איך וועל פֿאַסטן ביז שפּעט אין דער נאַכט כּדי איך זאָל וואָס מער קענען עסן אויפֿן קיניגס סעודה.

<u>באַדינער:</u> זייער גוט, מײַן האַר.

1טער וואַנדערער: גרויסער בוזי, רײַכער מאַן. אין לאַנד איז אַ גרויסער הונגער. מענטשן פֿאַלן אין די גאַסן.

2טער וואַנדערער: דאָס גראָז ווערט פֿאַרברענט.

1טער וואַנדערער: העלפֿט אונדז!

בוזי: אויב איך וואָלט עמעצן עפּעס געגעבן פֿון מײַנע פֿולע שפּײַערן, וואָלטן זיי דאָך מער ניט פֿול געווען!

1טער וואַנדערער: אָבער גיט אונדז כאָטש אַ שטיקל ברויט?

2טער וואַנדערער: עס איז גרויס די נויט.

בוזי: ניין, זאָג איך אײַך! טראָגט זיך אָפּ פֿון דאַנען. איך האָב פֿײַנט שנאָרערס!

1טער וואַנדערער: מיר גייען, אָבער מיר וועלן דערציילן אונדזער גרויסן מלך שלמה.

2טער וואַנדערער: ער וועט אונדז באַשיצן.

<u>דער קאַרגער בוזי און שלמה המלך</u>

פֿון גאָלדע סיגאַל

<u>דערציילער:</u>

אין די צײַטן פֿון דעם קלוגן מלך שלמה האָט געלעבט אַ רײַכער מאַן מיטן נאָמען, בוזי. ער האָט זייער ליב געהאַט געלט, און זיך גוט אָנצופּרעסן. ער פֿלעגט יאָגן זײַנע קנעכט אָן רחמנות, זיי נישט געבן גענוג צום עסן און צײַט זיך אָפּצורוען, ווײַל ער האָט געוואָלט זאַמלען וואָס מער געלט.

<u>1טע סצענע</u>

אויף בוזיס פֿעלדער.

<u>בוזי:</u> שנעלער, שנעלער, איר פֿויליאַקעס! ווייסט איר דען נישט אַז צײַט פֿאַרלאָרן איז – (ווײ איז מיר!) **געלט** פֿאַרלאָרן?

<u>1טע קינד:</u> מאַמע - איך דאַרף שיך. מײַנע פֿיסעלעך בלוטיקן.

<u>2טע קינד:</u> עסן ...

<u>פֿרוי:</u> איך האָב גאָרנישט, מײַנע קינדערלעך. בוזי איז זייער אַ קאַרגער.

<u>בוזי:</u> שטיל זאָל זײַן, דו חוצפּהדיקע פֿרוי און איר פֿוילע קינדער! ווי וואַגט איר צו רעדן? גייט אָן מיט דער אַרבעט, און שנעל זאָל זײַן!

(צוויי וואַנדערערס גייען פֿאַרביי. בוזי דערזעט זיי.)

<u>בוזי:</u> איי – שלעפּערס! ווער זײַט איר? און וואָס ווילט איר?

דער קאַרגער בוזי און שלמה המלך*

פֿון גאָלדע סיגאַל

אין שפּיל פֿאָרמאַט

גענומען פֿון ג. סיגאַלס "קאָמיק ביכעלע"ס דיאַלאָג (אין געשריבענעם אַלף-בית)
און פּרעזענטירט אַלץ אַ שפּיל (אין געדרוקטן אַלף-בית)

<u>פּערזאָנען:</u>

דערציילער
בוזי
[קנעכט]
1טע קינד
2טע קינד
מוטער
1טער וואַנדערער
2טער וואַנדערער

בוזיס באַדינער
שליח
לץ
שומר
שלמה המלך
זינגער, [מוזיקאַנטן,
טענצער]
מלכּה שבֿאָ; איר
באַדינערין

* באַאַרבעט פֿון אַ שולע שפּיל מאַנוסקריפּט געשריבן פֿון י. י. גראָסמאַן.

LOMIR HOFN PRESS

411-6595 Mackle Rd.
Cote St. Luc, QC
Canada, H3W 2Y1

email: jgsigal@videotron.ca
phone : 514-486-9588

Copyright © 2009 Goldie Sigal

ALL RIGHTS RESERVED

No part of this book may be reproduced
without the permission of the copyright owner.

ISBN 978-0-9811085-0-6

דער
קאַרגער בוזי
און
שלמה המלך

געשריבן און געצייכנט
פֿון

גאָלדע סיגאַל

לאָמיר האָפֿן פּרעסע

מאָנטרעאָל, 2009

3381121

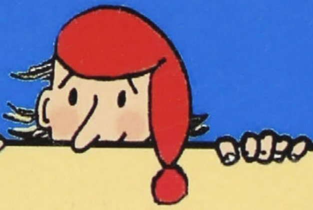

דער קאַרגער בוזי און שלמה המלך

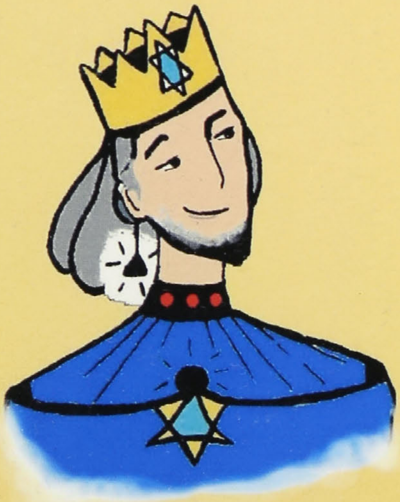

געשריבן און געצייכנט
פֿון

גאָלדע סיגאַל